

Eindverslag over de wetsontwerpen nos. 203 en 210 en Voorloopig Verslag over het wetsontwerp n°. 204.

EINDVERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPPORTEURS over de ontwerpen van wet tot pensioenregeling voor de leeraren aan bijzondere gymnasia en aan bijzondere hogere burgerscholen en voor hunne weduwen en weezen. (203 Tweede Kamer.)

Bij het afdeelingsonderzoek van deze wetsvoorstellen verklaarden enkele leden met voldoening op de eerste bladzijde der Memorie van Toelichting te hebben gelezen, dat de Regeering erkent en mag constateeren, dat de taak van den Staat ten opzichte van de voorbereiding tot de universitaire opleiding steeds meer van particuliere zijde ten koste van groote geldelijke offers wordt verlicht.

Zij verheugden zich er in, dat de plaats, welke de aangewezen bijzondere gymnasia in ons hooger onderwijs innemen, in belangrijkheid wint.

Vastgesteld den 7den Juni 1913.

TJARDA VAN STARKENBORGH.
VAN DER KUN.
KRAUS.
FRANSSSEN.
FERF.

EINDVERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPPORTEURS over het ontwerp van wet tot wijziging en aanvulling van de Burgerlijke Pensioenwet. (210 Tweede Kamer.)

Tegen dit wetsontwerp bestond geen bezwaar.

Vastgesteld den 7den Juni 1913.

TJARDA VAN STARKENBORGH.
VAN DER KUN.
KRAUS.
FRANSSSEN.
FERF.

VOORLOOPIG VERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPPORTEURS over de ontwerpen van wet tot pensionneering van gemeenteambtenaren en van hunne weduwen en weezen. (204 Tweede Kamer.)

Het onderzoek in de afdelingen van deze wetsontwerpen heeft de navolgende uitkomsten gehad.

Meerdere leden, die in de vergadering van 30 Mei jl. gestemd hadden om niet den volgenden dag deze wetsontwerpen in de

afdeelingen te onderzoeken, wenschten vooraf te verklaren, dat zij zulks alleen gedaan hebben, omdat zij meenden, dat er dien dag door de vele te onderzoeken wetsontwerpen geen tijd zoude zijn tot gezette overweging van deze voorstellen; maar dat zij zich niet kunnen aansluiten bij de motieven, door den heer VAN DER FELTZ voor uitstel aangevoerd.

Algemeene beschouwingen.

§ 1. Algemeen betuigde men voldoening, dat de zaak van de pensionneering der gemeenteambtenaren, die reeds zoo lang aanhangig is geweest, thans door dezen Minister tot eene oplossing is gebracht.

Als geheel beschouwd vonden de voorstellen instemming, al ontkende men niet, dat zij lasten zoo van financieelen als van administratieven aard op de gemeenten zullen leggen. Die lasten zijn echter onvermijdelijk en daartegenover staan vele en groote voordeelen.

Tot nu toe zijn zeer vele gemeenteambtenaren, zoowel mannen als vrouwen, evenals de weduwen en weezen van die ambtenaren buitengesloten van pensioen, in het bijzonder op het platteland. Wel wordt hun somtijds in de gemeenten, welke geen pensioenregeling hebben, na ontslag, of aan hunne weduwen, eene gratificatie toegekend, maar in de meeste gevallen kan daarop niet vast gerekend worden. Bovendien voert zoodanig stelsel van gratificatie tot onbillijkheden. Met dien ongeregelde toestand zal het nu voortaan gedaan zijn en een ieder, die in gemeentedienst treedt, zal in normale omstandigheden na volbrachten diensttijd of bij invaliditeit op een pensioen kunnen rekenen.

Verder worden de redenen, die vooral overgang van dienst van de eene gemeente in dien van eene andere en in dien van den Staat belemmeren, voor een goed deel opgeheven en in elk geval gemakkelijker gemaakt. De kring, waaruit de gemeenten hare ambtenaren kunnen kiezen, en die, behalve voor enkele groote, zeer beperkt is, zal veel ruimer worden dan thans het geval is.

Wel is in sommige gemeenten die overgang van dienst gemakkelijk gemaakt door voor de pensionneering de in eene andere gemeente doorgebrachte dienstjaren mede te tellen, maar zelfs in die gemeenten wordt de overgang bemoeilijkt door de verscheidenheid van pensioenregelingen en door het gebrek aan aansluiting van de verschillende bepalingen dienaangaande, terwijl het ten slotte slechts de grootere gemeenten zijn, die hunne ambtenaren in den regel pensionneeren.

Een aantal gemeenten hebben een leeftijdsgrens gesteld voor hen, die in gemeentedienst wenschen te treden, omdat zij niet iemand in dienst willen nemen, die reeds eenigszins in leeftijd gevorderd is en te spoedig zoude moeten gepensionneerd worden. Ook dit zal nu ophouden voor hen, die uit eene andere gemeente komen, daar zij in die nieuwe gemeente in dienst tredende, reeds voor hun pensioen hebben bijgedragen.

De mogelijkheid om pensioen te verkrijgen zal ook voor vele burgemeesters eene groote verbetering hunner positie medebrengen. Tevens moet het uit een oogpunt van algemeen belang als een aanmerkelijk voordeel beschouwd worden, dat aan de commissarissen van politie voortaan een pensioen verzekerd zal worden, hetgeen tot dusverre slechts in weinige gemeenten het geval was. Elders werd hun wel in den regel, bij eervol ontslag, onverplicht een pensioen toegekend, maar dit bleef een gunst en was niet bevorderlijk aan hunne onafhankelijkheid, ook tegenover de leden der gemeenteraden, welke onafhankelijkheid tegenwoordig hoe langer zoo meer noodig schijnt te worden. Ook bleven zij ten gevolge van een en ander dikwijls langer in dienst dan hun lichaamsgestel strikt ge-

Voorloopig Verslag over het wetsontwerp n°. 204.

nomen veroorloofde. Ditzelfde zoude ook voor sommige burgemeesters kunnen gelden. Eindelijk zullen de commissarissen van politie nu zonder groot bezwaar in dienst van eene andere gemeente kunnen overgaan.

Nog werd de opmerking gemaakt, dat in beginsel voor de gemeenteambtenaren thans gedaan zal worden, wat reeds voor jaren van Rijkswegen ten behoeve van de onderwijzers is geschied.

Eenige leden konden zich niet geheel vereenigen met de redenen, door de Regeering aangevoerd om in te grijpen in deze materie, die op het gebied van gemeentebemoeiing is gelegen.

Blijkens de Memorie van Toelichting is bij het ontwerpen der pensioensregelingen uitgegaan van de stelling, dat het „taak” is der gemeenten aan hare ambtenaren en hunne weduwen en weezen pensioen te verzekeren. Of deze stelling houdbaar is, wat in zich zoude sluiten, dat nagenoeg alle gemeenten gedurende tal van jaren en de gemeenten in hare groote meerderheid tot op den huidigen dag, hebben verzaakt wat wordt genoemd een „moreele plicht,” behoeft, meenden zij, niet nader te worden onderzocht. Ook eene bevestigende beantwoording toch zoude nog niet wettigen, dat het Rijk dien plicht ging inscherpen. Inmenging op dezen grond in de zaken der gemeenten ligt, omdat het de financieele verhouding geldt van de gemeenten tot hare ambtenaren, niet op den weg van den Rijkswetgever. Terecht is dan ook pensionneering der wethouders aan de gemeenten overgelaten.

Er is echter ook een ander motief aangevoerd voor Rijksbemoeiing, waarmede deze leden in elk opzicht konden medegaan.

Het valt niet te ontkennen, gelijk reeds hierboven is uiteengezet, dat aan den tegenwoordigen toestand van gemis aan pensioensregeling in vele gemeenten en van groote verscheidenheid van regeling in andere, dit alles zonder eenig verband, groote bezwaren zijn verbonden.

Zij erkenden, dat dreigend verlies van pensioensaanspraken inderdaad, tot schade voor den dienst en voor hem zelf, menig ambtenaar terughoudt van verwisseling zijner betrekking tegen eene in Rijksdienst of in dienst van eene andere gemeente, meer strookend met zijn aanleg en met zijne ambitie.

Deze belemmering weg te nemen ligt echter buiten het bereik der gemeentebesturen. Slechts de wet kan hier hulp bieden en het was, naar hunne meening goed gezien, dat de gemeenteambtenaren op het stuk der pensionneering niet van de gemeenten, maar van het Rijk voorziening verlangden.

Het invoeren van eene uniforme regeling, geldig over het geheele Rijk, is dan ook een maatregel, welke naar het gevoelen dezer leden eene beteekenis heeft, ver heenreichend over de grenzen van het gemeentebelang.

§ 2. Eenige leden betreurden het dat, terwijl omtrent de wenschelijkheid der pensionneering van gemeenteambtenaren en van hunne weduwen en weezen gezegd kon worden reeds lang eene „communis opinio” te bestaan, de daarop betrekkelijke wetsvoordrachten niet vroeger bij de Tweede Kamer der Staten-Generaal waren ingediend. Het gevolg hiervan was geweest, dat aan de gemeentebesturen geen voldoende tijd was gelaten, om zich in deze hun zoo aangelegen en gewichtige materie genoegzaam te doen hooren, alvorens tot de schriftelijke en mondelinge behandeling der onderwerpelijke wetsvoorstellen in evengenoemden tak der Volksvertegenwoordiging werd overgegaan.

Erkend werd intusschen, dat tijdens die behandeling, ook van de zijde der Regeering, belangrijke verbeteringen in de ontwerpen waren aangebracht, onder welke meer in het

bijzonder genoemd werd de inkoop voor rekening van het Rijk voor weduwen- en weezenpensioen.

Anderen zouden het zeer wenschelijk geacht hebben, indien vooraf de gemeentebesturen, althans die, welke reeds pensioensregelingen hebben getroffen, waren geraadpleegd. Wellicht zoude hierdoor de indiening van de ontwerpen eenige vertraging hebben ondervonden, maar deze had niet van langen duur behoeven te zijn, daar, naar men meende, de voorstellen twee en een half jaar in bewerking geweest waren en dat tijdsbestek wel ruimte zoude hebben gelaten om de gemeentebesturen te kunnen uitnoodigen binnen zekeren termijn van advies te dienen. Die raadpleging zoude zeer zeker nut afgeworpen hebben. De technische gebreken, welke aan de ontwerpen kleefden, zouden dan waarschijnlijk onder de aandacht van de Regeering gebracht zijn, waardoor deze in staat zoude zijn gesteld er rekening mede te houden. Vermoedelijk zoude dan ook een minder omslachtig stelsel van administratie gekozen zijn.

De bewering, dat de wetsvoordrachten vroeger bij de Tweede Kamer hadden behoord te worden ingediend, vond anderzijds bestrijding. De gemeentebesturen hadden, getuigen de ingekomen adressen, voldoende tijd gehad zich op de hoogte te stellen en van hunne zienswijzen te doen blijken.

Waardeerende de bereidwilligheid van de Regeering om, waar dit werd verlangd, zoo dikwijls zulks kon geschieden zonder de grondslagen der wetsvoorstellen aan te tasten, wijzigingen aan te brengen, die even zoovele verbeteringen mochten heeten, werd door de leden hier aan het woord tevens gewezen op de amendementen-DE GEER, waardoor tegemoet werd gekomen aan gegronde bezwaren van gemeenten, die reeds eene pensioensregeling voor hare ambtenaren hebben.

Zij konden niet toegeven, dat raadpleging van de gemeentebesturen noodig was geweest en tot langdurig oponthoud zoude hebben geleid.

§ 3. De financieele gevolgen van de voorgestelde regeling werden door sommige leden niet onbedenklijk geacht. De uitgaven voor de gemeenten zullen niet alleen zeer aanzienlijk zijn, maar zelfs oorzaak kunnen worden, dat het door de wet beoogde doel niet bereikt wordt.

De leden, die de invoering van uniformiteit van gemeentelijke pensionneering een maatregel noemden, waarvan de beteekenis ver heenreikt over de grenzen van het gemeentebelang, meenden dan ook, dat om die reden de Staat op ruimer schaal geldelijken steun had behoord te verleenen.

Het Rijk, dat bovendien op de werkzaamheid der door de gemeenten bezoldigde ambtenaren in zulk eene ruime mate beslag legt, had in de financieele lasten der pensionneering krachtig behoord bij te dragen. Het wekt teleurstelling, dat in dit opzicht niet verder wordt gegaan dan dat de inkoopssom voor weduwen- en weezenpensioen als voorschot door het Rijk in het fonds wordt gestort. Een krachtiger aanspreken van 's Rijks kas zoude volgens deze leden ook het eenige middel zijn geweest, om eene waarlijk algemeene pensionneering binnen afzienbaren tijd mogelijk te maken.

Zij vreesden, dat dit laatste niet het geval zoude zijn. Thans zullen de kosten voor rekening der gemeenten blijven. Wel vinden deze in de wet neergeschreven de bevoegdheid een deel daarvan op de ambtenaren te verhalen, maar een dergelijk verhaal is niet, of slechts in beperkte mate, mogelijk, gelijk de bestaande pensioensbepalingen van verschillende gemeenten bewijzen. De ruime grenzen, welke de wet gaat stellen, zijn slechts te bereiken door verhooging der bezoldigingen, en het recht van verhaal aan de gemeenten gelaten, levert daarom voor haar slechts in schijn voordeel van beteekenis.

Feitelijk komt, volgens de leden hier aan het woord, de last

Voorloopig Verslag over het wetsontwerp n°. 204.

te drukken geheel of nagenoeg geheel op de gemeenten. Eene gemeente welke nog geene voorzieningen heeft getroffen — en in deze omstandigheid verkeert het meerendeel der kleinere gemeenten — zal voor de ambtenaren in haren dienst hebben te betalen, aangenomen dat zij van deze ambtenaren bovendien nog het uiterste vordert: voor inkoop van eigen pensioen vijf percent van het totaal der in de verlopen jaren verdiende salarissen. Voor een ambtenaar met twintig dienstjaren beteekent dit een vol jaar van zijn gemiddeld loon, hetwelk in eens of in veertig annuïteiten moet worden voldaan. Daarentegen zal voor die ambtenaren over hun verderen diensttijd jaarlijks 4 pct. in het fonds moeten worden gestort.

Vormt dit op zichzelf reeds een zwaren last, de ambtenaren zullen daaraan nog hebben toe te voegen aan inkoop som voor eigen pensioen 3 pct. over het totaal bedrag van het in de verlopen dienstjaren verdiende loon. De ambtenaar met twintig jaren dienst heeft dus te offeren 60 pct. van zijn gemiddeld jaarloon. Hij mag dit voldoen in tien jaren en heeft dus in die jaren telkens 6 pct. te storten. Voor toekomstige dienstjaren is hier nog bij te voegen voor eigen pensioen jaarlijks 3 pct. en voor den mannelijken ambtenaar voor weduwen- en weezenpensioen jaarlijks nog 5 pct. Gedurende de eerste tien jaren wordt deze ambtenaar dus nog boven hetgeen de gemeente betaalt, belast met eene jaarlijksche uitgave van 14 pct. van zijn loon.

Het behoeft bij zulke cijfers geen betoog, dat der gemeente geen andere keuze blijft, dan of haar recht van verhaal prijs te geven en den vollen last te brengen voor rekening van hare kas, of wel, wat vrijwel op hetzelfde neerkomt, de loonen te verhoogen; dan wel, zoowel het een als het ander te weigeren, in welk geval de in dienst zijnde ambtenaren worden gedwongen zich buiten de pensionneering te houden.

Dit alles, zoo werd door andere opgemerkt, geldt slechts voor die gemeenten, waar geen pensioensregeling met verplichte storting bestond.

Gemeenten welke reeds voldoende pensioensregelingen bezitten, hebben minder vrijheid van beweging. Hare ambtenaren hebben geen recht van keuze.

Slechts weinige hebben toereikende fondsen gevormd. De meeste volgen het omslagstelsel.

Hoewel dit stelsel volgens sommigen zekerlijk achterstaat bij het premiestelsel, mag toch aan die gemeenten daarvan geen grief worden gemaakt. Financiële onmacht bepaalde veelal de voorkeur, en niet mag uit het oog worden verloren, dat wat van eene assurantie-onderneming geldt, niet zonder meer van toepassing is op gemeenten, voor wie de pensionneering niet eene zaak op zichzelf is. De gemeenten hebben nog andere belangen ook te behartigen en daarmede in verband de lasten uit de pensionneering voortvloeiende te regelen. Voor kleinere gemeenten bestaan tegen een premiestelsel zelfs zeer wezenlijke bezwaren, omdat voor een weinig talrijk personeel eene eenigszins houdbare berekening omtrent het bedrag van de premie niet valt op te stellen. De gemeenten, die het omslagstelsel hebben ingevoerd kunnen, dank zij de bepaling van art. 68, 1°. van wetsontwerp I, ten aanzien van de eigen pensioenen der in dienst zijnde ambtenaren op den ouden voet voortgaan. Dit sluit voor de meeste reeds in het brengen van aanzienlijke offers ten bate van haar personeel. In den regel wordt op den ambtenaar minder verhaald dan de 3 pct. voor eigen pensioen, welke de wet toelaat. Deze gemeenten missen echter dikwijls eene regeling van weduwen- en weezenpensioen. Zullen zij daarvoor nu 5 pct. van hare ambtenaren kunnen vergen, zonder de loonen te verhoogen? Tal van gemeenten zullen tot de loonsverhoogen niet willen en niet kunnen overgaan en evenmin de 5 pct. rechtstreeks voor rekening van de gemeentekas kunnen of willen nemen.

Redding in den financiëleen nood van sommige gemeenten

ten gevolge der nieuwe pensioensbepalingen zullen slechts in geringe mate brengen art. 70 van wetsontwerp I en het gelijk-luidend art. 46 van wetsontwerp II. Van het oordeel der Kroon toch wordt afhankelijk gesteld, of de gemeente uit 's Rijks middelen tijdelijk subsidie kan ontvangen, welke subsidie bovendien alleen kan worden verleend aan gemeenten, die noodlijdend zijn, — eene erkenning, welke door menige gemeente niet dan aarzelend en dan in den uitersten nood zal worden aanvaard. Afgescheiden immers van andere overwegingen, heeft ook eene gemeente te waken, dat haar crediet ongerept blijft. Bij de aanvraag hangt dan het antwoord af van de vraag, of de gemeente door de uitgaven in verband met de pensioenwetten gevorderd, in verhouding tot hare middelen en tot hare overige uitgaven, te zeer zoude worden bezwaard, een zeer onvast criterium, onvoldoenden waarborg biedende voor eene gelijkmatige toepassing.

De vraag rijst, hoe de Regeering zich de werking van deze subsidiebepalingen denkt.

De gemeenten hebben slechts een zeer korten termijn om hare besluiten ter uitvoering of naar aanleiding der pensioenwetten te nemen. Vóór het einde van dit jaar bijv. moet beslist zijn, of van de bevoegdheid van art. 68 van wetsontwerp I gebruik wordt gemaakt. Vóór 1 Januari 1914 moeten ook de ambtenaren hunne keuze hebben bepaald en zal moeten vaststaan of en welke bedragen de gemeenten van hen zullen vorderen. De gemeenten zijn tot dusver buiten de zaken gelaten, met haar is geen overleg gepleegd, en de overijlde behandeling, welke de wetsontwerpen ondergingen, wettigt de vrees, dat als de gemeentebesturen zich aan het werk zetten, vele onvoorziene bezwaren zich zullen openbaren.

Het is reeds zeer de vraag, of het den gemeentebesturen zal gelukken tijdig zich nog de gegevens te verschaffen, om met kennis van zaken de financiële quaesties te beantwoorden, waarvoor zij onvoorbereid worden geplaatst. Te meer is het te betreuren, dat ook de wet de gemeenten zoozeer in het onzekere laat, en dat niet vaststaat hoe de omstandigheden moeten zijn, om op Rijkssubsidie te kunnen rekenen en in welke mate en op welke wijze dit dan zal worden verleend. Zekerheid daaromtrent zal van grooten invloed zijn en het nemen van de beste beslissing bevorderen, waar keuze of vrijheid van beweging aan de gemeenten is gelaten.

Nu de wetten omtrent de bijzondere hulp, welke naar de toezegging der Regeering van Rijkswegen met niet al te karige hand zal worden verleend, slechts algemeene en vage aanduiding bevatten, zal het, ook ter vermindering van willekeur, dringend noodig zijn, dat vooraf eenige regelen worden gesteld, opdat niet stelselloos de Rijkssubsidiën worden toegekend. In ieder geval dient elke gemeente, welke voor Rijkssteun eenigermate in aanmerking komt, voordat zij hare gedragslijn ten aanzien van de pensionneering bepaalt, te weten of en onder welke omstandigheden en voorwaarden en in welke mate zij op hulp van het Rijk zal mogen rekenen.

Men richtte tot de Regeering het dringend verzoek, in dit opzicht de gemeenten niet in het onzekere te laten.

Tegenover deze beschouwingen werd door andere leden vooreerst aangevoerd, dat hier geen sprake kan zijn van vaste en algemeene regelen, waarnaar de subsidiën zullen verleend worden. Elk geval van subsidieverleening moet op zichzelf beoordeeld worden. Bovendien meenden de leden hier aan het woord, dat het invoeren van eene algemeene regeling van de pensioenen van gemeenteamttenaren en hunne weduwen en weezen noodwendig offers van de gemeenten en hare ambtenaren moet vorderen, maar dat dit, hns inziens, geene reden mocht opleveren, om van dezen goeden maatregel af te zien.

Het feit, dat het Rijk er zich onder alle omstandigheden

Voorloopig Verslag over het wetsontwerp n°. 204.

van onthoudt aan de gemeenteambtenaren eenigen directen bijstand te verleen in de kosten voor hen uit pensionneering voortvloeiende, wakte bij vele leden de vrees, dat vooral de laagbezoldigden, in grooten getale genoodzaakt zullen zijn gebruik te maken van de bevoegdheid, hun bij art. 61 van wetsontwerp I toegekend, ten gevolge waarvan het met deze wetsvoordracht beoogde doel te hunnen aanzien illusoir zal blijken.

In dit verband werd er aan herinnerd, dat de Minister van Binnenlandsche Zaken — ofschoon hij in de dagen van het Ministerie-KUYPER op eene herziening der wet van 24 Mei 1897 (*Staatsblad* n°. 156) met kracht had aangedrongen, — zelf aan het bewind gekomen geen stappen deed om wijziging te brengen in de financieele verhouding tusschen het Rijk en de gemeenten en in de algemeene regelen betreffende de plaatselijke belastingen.

Ware die wijziging bereids tot stand gekomen, het aandeel dat de gemeente in de pensionneering harer ambtenaren zal hebben te dragen, had grooter kunnen zijn, en het te verwachten veelvuldig gebruik van genoemd art. 61 zoude die pensionneering niet in zoovele gevallen tot eene doode letter maken. De hoop werd uitgesproken, dat de gemeentebesturen dit euvel zouden trachten te temperen, door hunne ambtenaren te dezen zooveel mogelijk te ontlasten.

De lager bezoldigde ambtenaar zal percentsgewijze meer bijdragen dan de hooger bezoldigde, zoo wat betreft de inkoop als de bijdrage. Al moge nu bij het Rijk deze regeling bestaan, dan had het geen aanbeveling verdiend ditzelfde euvel bij eene nieuwe regeling in te voeren.

Andere leden hadden liever gezien, dat het omslagstelsel, dat door het Rijk zelf wordt gevolgd bij de pensionneering zijner ambtenaren en ook door de meeste gemeenten bij de pensionneering harer ambtenaren, ware gevolgd en, wanneer men in plaats daarvan het premiestelsel huldigde als in casu, dan ten minste ook denzelfden regel hadde gevolgd als bij de Invaliditeitswet, waarbij naast de bijdragen van belanghebbenden het Rijk bijslag verleent.

Dat het omslagstelsel zoude achterstaan bij het premiestelsel, konden deze leden, althans ten opzichte van de verzekering, welke het hier geldt, niet toegeven. Wel is dit het geval voor particuliere maatschappijen van levensverzekering, omdat die eventueel moeten kunnen liquideeren en den verzekerden moeten waarborgen, dat zij alsdan aan hare verplichtingen zullen voldoen, maar dat geval is ten opzichte van publieke lichamen als gemeenten niet denkbaar.

Ook heeft het bij sommige leden verbazing gewekt, dat naar analogie der verzekeringswetten de gemeenten, die de noodige waarborgen kunnen bieden, niet uitgeschakeld zijn uit het algemeene pensioenfondsen.

Eenige leden hadden de voorkeur gegeven aan een wettelijk voorschrift, waarbij alle gemeenten werden verplicht pensioenregelingen voor hare ambtenaren en de weduwen en weezen van deze, vast te stellen. De wet had dan slechts enkele artikelen behoeven te bevatten omtrent minimum pensioen, medetellen en verrekenen van diensten in andere gemeenten of in burgerlijke betrekkingen bewezen, enz. Kleine gemeenten zouden door zoodanige regeling niet voor hooge uitgaven komen te staan, omdat zij ten aanzien van deze materie coöperatief zouden kunnen optreden. Art. 121 van de gemeentewet laat zulks toe. De voordeelen van dergelijke wettelijke regeling zouden o. a. zijn geweest, dat:

1°. de gemeenten, die thans reeds pensioenregelingen hebben, geene belangrijke wijzigingen daarin zouden behoeven aan te brengen en voor geen hogere uitgaven zouden komen te staan;

2°. iedere gemeente de keuze had tusschen het omslag- en het premiestelsel. Hoe men in theorie ook over het omslagstelsel moge denken, het bevat ontegenzeggelijk voordeelen;

3°. op de autonomie der gemeente geen inbreuk werd gemaakt.

Het vrijlaten van de gemeenten — binnen zekere door de wet te stellen grenzen — zou nog een ander voordeel geschonken hebben.

Door het uniforme percentage toch van 3 pct., dat op de gemeenteambtenaren kan worden verhaald, komen de ambtenaren, die in kleine plaatsen werkzaam zijn in ongunstiger positie te verkeeren dan hunne collega's in de steden. Immers blijkt het medegedeelde in het rapport, uitgebracht door de heeren MULDER en Zoor, zijn afzonderlijke berekeningen gemaakt voor de gemeente Amsterdam en Rotterdam eenerzijds en voor de andere gemeenten anderzijds en is de uitkomst geweest, dat voor laatstbedoelde categorie voor het ambtenaarspensioen zou kunnen worden volstaan met eene bijdrage, ongeveer 1 pct. lager dan de premie, in het ontwerp van wet genoemd. Uit deze mededeeling blijkt, dat het platteland te veel betaalt.

Ware de Regeering den hier aangegeven weg opgegaan, dan had zij volgens de leden hier aan het woord haar doel, dat zij met de indiening der ontwerpen beoogde, evengoed bereikt.

§ 4. Ook werd gewezen op de niet geringe lasten van administratieven aard, welke op de gemeente gelegd zullen worden. Vooral zullen die drukken op die gemeenten, welke op 1 Mei 1913 pensioensbepalingen voor hare ambtenaren hebben en die vóór 1 Januari 1914 aan den Minister van Financien schriftelijk verklaren bereid te zijn, van de pensioenen, die ingevolge de „pensioenwet voor de gemeenteambtenaren 1913” door die ambtenaren later zullen worden genoten, de gedeelten voor den tijd, in haren dienst doorgebracht, jaarlijks vóór 1 Juli aan het fonds uit te keeren. Die gemeenten toch zullen dientengevolge worden gedwongen gedurende een reeks van jaren eene dubbele administratie te voeren; n.l. eene van de ambtenaren, die op 1 October 1913 (het tijdstip van inwerking-treden der wet) in dienst zijn en eene van die, welke nà 1 October 1913 worden aangesteld, — van die welke op 1 October 1913 in dienst zijn, omdat de gemeente voor die ambtenaren de jaarlijksche bijdrage van 7 pct. niet verschuldigd is. Ook de omstandigheid, dat die ambtenaren aan de gemeenten de gewone kortingen, welke zij thans volgens de gemeentelijke verordeningen verschuldigd zijn, moeten blijven betalen, maakt het voeren van eene afzonderlijke administratie voor hen noodzakelijk.

Deze belangrijke uitbreiding van de administratie zal naar deze leden vreesden belangrijke offers van bedoelde gemeenten vergen.

§ 5. Van verschillende zijden werd geklaagd over de onduidelijkheid van redactie van vele artikelen.

Artikelen.

Wetsontwerp I.

Art. 2.

De hoop werd uitgesproken, dat personen, die voor de gemeente diensten verrichten maar niet rechtstreeks gemeenteambtenaren zijn en die zich met adressen tot de Staten-Generaal gewend hebben, in de toekomst onder de bepalingen der wet zullen worden opgenomen.

Voorloopig Verslag over het wetsontwerp n°. 204.

Volgens dit artikel worden als gemeente-ambtenaren beschouwd:

a. Zij die, door of van wege de Kroon, of door of van wege den Commissaris der Koningin in eene provincie, een gemeenteraad, een college van burgemeester en wethouders of den burgemeester eener gemeente benoemd, van vaste aanstellingen zijn voorzien en wier wedden uit gemeentelijke inkomsten worden betaald, met uitzondering van de wethouders enz.

De vraag werd gedaan, of iemand, om onder de bepalingen der wet te vallen, eene jaarwedde moet genieten, die in haar geheel uit gemeentelijke inkomsten wordt betaald, of wel reeds onder de voorschriften der wet valt, wanneer een gedeelte zijner wedde uit gemeentelijke inkomsten wordt gekweten, mits hij aan de andere vereischten (vaste aanstelling enz.) voldoet. Zal b. v. de secretaris van eene gezondheidscommissie onder de bepalingen der wet vallen? Hij geniet eene vaste toelage, die door Gedeputeerde Staten wordt bepaald en waarin het Rijk eene bepaalde som per jaar bijdraagt.

Op welk bedrag moet nu diens pensioensgrondslag bepaald worden?

Het zou onbillijk zijn, wanneer de gemeente ook premie moest betalen van een bedrag, dat zij zelve niet uitkeert.

H. 3de lid, juncto art. 63. Bij periodieke tractementsverhooging zal voor die verhooging niet behoeven gecontribueerd te worden, alvorens het genot van die verhooging vier jaren heeft geduurd. Dit werd onlogisch genoemd. De verhooging is toch even organiek vastgesteld als de wedde. Men achtte den tijd van vier jaren te lang. Wat zal geschieden als iemand gepensionneerd wordt, vóór dat de vier jaren zijn verlopen?

Zal de gemeente die periodiek verhoogde tractementen niet behoeven in te koopen, alvorens de vier jaren verlopen zijn?

Art. 63 spreekt van „genoten beloningen”, maar de vraag rijst, of hier „beloning” in den zin van wedde gebezigd is, dan wel of daaronder ook de verhoogingen, die nog geen 4 jaren genoten zijn, worden begrepen. Zoo ja, dan zullen de gemeenten een inkoopsum hebben te betalen voor verhoogingen, welke niet voor het pensioen medetellen.

Art. 3.

Met verwijzing naar het gesprokene door den Minister van Financiën en den heer TREUB (*Handelingen* der Tweede Kamer, Zitting 1912—1913, van 8 en 9 Mei jl.) en naar het artikel van dezen laatste in de *Gemeentebelangen* van 1 Juni ll., werd de meening uitgesproken, dat in dit artikel niet genoegzaam rekening is gehouden met de bepalingen der Invaliditeitswet. Het had, naar eenige leden meenden, nimmer in de bedoeling gelegen gemeenteambtenaren te doen vallen onder voorzegde wet. En toch is dit thans het geval. Hierin zal behooren te worden voorzien, waartoe de Minister zich trouwens (bladz. 3188 van de *Handelingen*) bereid heeft verklaard.

a. Als regel krijgt de gemeenteambtenaar eerst op 65-jarigen leeftijd recht op ouderdomspensioen.

Bij algemeenen maatregel van inwendig bestuur kunnen echter betrekkingen worden aangewezen, welke vervulling daarop reeds op 55-jarigen leeftijd na ten minste tien-jarigen dienst recht geeft.

Vele gemeenten hebben den pensioenleeftijd van verschillende categorieën van ambtenaren van 65 jaren op 60 jaren moeten terugbrengen.

Het ware wenschelijk geweest, dat de wet voor de regeling bij algemeenen maatregel van inwendig bestuur meer speling had gelaten met betrekking tot de bepaling van de leeftijds-grens. Er zijn blijkens de ervaring verschillende gemeente-

betrekkingen, waarvoor de 65-jarige leeftijd voor ouderdomspensioen te hoog en de 55-jarige onnoodig laag is.

Men verzocht te worden ingelicht, of onder de uitzonderingsbepaling alleen de betrekkingen zullen vallen, welke op meer gevorderden leeftijd te veel lichamelijke inspanning vorderen, of dat mede rekening zal worden gehouden met geestelijke inspanning, zoodat ook aan sommige hoogere betrekkingen op 55-jarigen leeftijd na tien-jarigen dienst recht op pensioen wordt verbonden.

Art. 4.

6de lid. De vraag werd gedaan, waarom de kosten van het tweede onderzoek *per se* ten laste van het fonds komen. Het werd niet billijk geacht, dat een belanghebbende, die bij het eerste onderzoek door de geneeskundigen niet ongeschikt werd verklaard voor het vervullen van zijne betrekking, en bij het op zijne aanvraag opnieuw ingesteld onderzoek wederom niet ongeschikt werd bevonden, van deze door hem zelf geprovoceerde kosten werd vrijgesteld.

Art. 5.

3de lid. Gelijke opmerking werd gemaakt ten aanzien van het hier vermelde tweede onderzoek.

Art. 7.

1ste lid. Het had de aandacht getrokken dat, terwijl in art. 8 der Burgerlijke Pensioenwet, zoomede in art. 62, 4°, der wet tot regeling van het lager onderwijs, gesproken wordt van „plichtverzuim”, hier van „verregaand plichtverzuim”, de rede is. Naardien overigens de gronden waarop pensioen verloren gaat, in de drie artikelen in eensluitende termen zijn vervat, werd het vermoeden geuit, dat ten aanzien van de mate van „plichtverzuim” ten deze inderdaad verschil werd beoogd.

Men vroeg, wat hiervan wel de oorzaak mocht zijn.

Art. 22.

Dit artikel bepaalt, dat het gezag, dat de beloning van een gemeenteambtenaar regelt, mede voorloopig regelt den pensioensgrondslag van dien ambtenaar.

Volgens art. 136 der Gemeentewet regelt de Raad de bezoldigingen van alle plaatselijke ambtenaren en bedienden, zoover die regeling niet aan Gedeputeerde Staten is opgedragen.

Moet nu, met het oog op dit voorschrift, de gemeenteraad de pensioensgrondslagen van alle ambtenaren, wier bezoldigingen hij geregeld heeft, voorloopig vaststellen?

In groote plaatsen is dit haast een ondoenlijk werk; toch zal het wel de bedoeling van de Regeering zijn, omdat art. 71 van hetzelfde ontwerp bepaalt, dat alle besluiten van gemeentebesturen ter uitvoering of naar aanleiding van deze wet, tenzij de wet iets anders bepaalt — en de wet bepaalt te dezen opzichte niets anders — door den gemeenteraad worden genomen.

De moeilijkheid schuilt in de woorden „gezag” en „regelt”.

Vallen hier colleges van burgemeester en wethouders en commissiën van bijstand onder het begrip „gezag”, en kan men van een college van burgemeester en wethouders of van een commissie van bijstand, die eene periodieke verhooging van wedde toekennen, zeggen, dat „zij de bezoldigingen regelen”?

Regelt de gemeenteraad de beloning van een gemeenteambtenaar, zoo regelt de Raad mede *voorloopig* diens pensioensgrondslag (lid 1).

Voorloopig Verslag over het wetsontwerp n°. 204.

De *vaststelling* van den grondslag geschiedt door den Minister van Financiën (lid 3).

Aangezien krachtens art. 71, 3de lid, alle besluiten van gemeentebesturen ter uitvoering of naar aanleiding van deze wet, onderworpen zijn aan de goedkeuring van Gedeputeerde Staten, en volgens art. 71, lid 4, art. 200 der Gemeentewet te dezen van toepassing is verklaard, zal het geval zich kunnen voordoen, dat een pensioensgrondslag, zooals deze voorloopig door den Raad is geregeld en later door den Minister van Financiën, den Pensioenraad voor de gemeenteambtenaren gehoord, is vastgesteld, niet de goedkeuring van Gedeputeerde Staten erlangt. Vraagt nu het gemeentebestuur voorziening bij de Kroon, dan zal — want bij de door Haar te nemen beschikking is de Minister van *Binnenlandsche Zaken* betrokken — dat bestuur in het ongelijk kunnen worden gesteld. Een door de Kroon met medewerking van den Minister van *Binnenlandsche Zaken* veroordeelde, doch door den Minister van *Financiën* vastgestelde pensioensgrondslag, zal dan gelden.

Dit alles in de veronderstelling dat, na de voorloopige regeling door den gemeenteraad, de Minister van Financiën zich met de vaststelling bezig houdt, onafhankelijk van het verloop der zaak bij Gedeputeerde Staten en casu quo bij de Kroon.

Nu zoude echter, en met grond, kunnen worden beweerd, dat de Minister van Financiën tot de *vaststelling* van een pensioensgrondslag niet zal overgaan, alvorens de voorloopige regeling perfect is, hetgeen niet het geval is, zoolang daarop geene goedkeuring, hetzij van Gedeputeerde Staten, hetzij van de Kroon, is erlangd.

Wordt nu door den gemeenteraad, in strijd met de beslissing van Gedeputeerde Staten, de Koninklijke goedkeuring op zijne voorloopige regeling verkregen, dan zal de Minister van Financiën voor de vraag kunnen komen te staan, die, op voordracht van zijnen ambtgenoot van *Binnenlandsche Zaken*, tot stand gekomen goedkeuring te désavoueren, door een anderen pensioensgrondslag vast te stellen, dan wel voor die goedkeuring het hoofd te buigen, en bedoelden grondslag te bepalen conform de voorloopige regeling, doch volkomen in strijd met zijn eigen inzicht.

Eene administratief-rechtelijke regeling, welke tot gevolgen leidt als de bovenomschrevene, schijnt inderdaad minder aanbevelenswaardig.

Art. 53.

Velen verklaarden zich moeilijk te kunnen vereenigen met de wijze, waarop in dit artikel de belegging der kapitalen van het fonds is geregeld. In het algemeen kwam het niet wenschelijk voor, gelden als waarvan hier sprake is, in buitenlandsche waarden te beleggen. In andere landen zoude men er zich dan ook wel zorgvuldig van onthouden. Meent men echter, dat zoodanige belegging raadzaam is, dan rijst de vraag, waarom buitenlandsche Staatsfondsen niet, doch pandbrieven van buitenlandsche hypotheekbanken en obligaties van buitenlandsche spoorwegmaatschappijen wél worden toegelaten.

Eenige leden hadden aan de opsomming van stukken voor kapitaalbelegging nog gaarne enkele andere fondsen toegevoegd gezien, zooals aandelen Nederlandsche Bank en Nederlandsche Handelmaatschappij.

Ten einde meer rekbaarheid te verkrijgen ten opzichte van de kapitaalbelegging zouden enkele leden de voorkeur er aan gegeven hebben, indien de wet de nadere regeling dezer materie had overgelaten aan eenen algemeenen maatregel van bestuur en zich bepaald had tot eene opsomming van hoofdrubrieken van fondsen, met opgave van een maximum bedrag voor belegging in ieder van die fondsen. Zoo had dan bijvoorbeeld in de wet kunnen voorgeschreven zijn, dat men het kapitaal zoude

mogen beleggen ten hoogste voor 20 pct. in Nationale Schuld; voor 15 pct. in aandelen van Nederlandsche industriële ondernemingen; voor 10 pct. in buitenlandsche effecten enz.; terwijl dan zoude worden aangegeven een maximum van het in die fondsen te beleggen bedrag.

f. Deze bepaling vond bij onderscheidene leden afkeuring. Men vroeg waarom, nu schuldbrieven van buitenlandsche hypotheekbanken eenmaal in de wet zijn opgenomen, men zich beperkt tot die, welke uitsluitend werken in het land, waar het hoofdkantoor is gevestigd. Contrôle op Nederlandsche vennootschappen, die in het buitenland werken, is toch nog altijd eer mogelijk dan op hypotheekbanken in den vreemde gevestigd.

Het te dezen opzichte in de Memorie van Antwoord aan de Tweede Kamer aangevoerde scheen niet afdoende.

Andere leden verklaarden de hier geopperde bezwaren niet te deelen.

Art. 68.

Eene gemeente, die op 1 Mei 1913 eene pensioenregeling voor hare ambtenaren heeft, is voor de op dien datum in haren dienst zijnde ambtenaren de bijdragen, bedoeld in de artt. 40 en 68 niet verschuldigd, wanneer zij vóór 1 Januari 1914 aan den Minister van Financiën schriftelijk verklaart bereid te zijn van de pensioenen, die ingevolge deze wet door die ambtenaren later zullen worden genoten, de gedeelten van den tijd, in haren dienst doorgebracht, jaarlijks vóór 1 Juli aan het fonds uit te keeren.

Wordt een ambtenaar gepensionneerd wegens een ongeval bekomen in de uitoefening van zijn dienst enz. (art. 3b, 2de lid), dan wordt zijn pensioen berekend, onafhankelijk van den duur van zijn diensttijd.

Gesteld eens het geval, dat iemand die werkzaam is te B., vijftien dienstjaren heeft, waarvan er vier te A. en elf te B. zijn doorgebracht. Hij wordt gepensionneerd, omdat hij een ongeval heeft gekregen, met eene som van b.v. f 800 per jaar ($\frac{2}{3}$ van f 1200).

De vraag rijst nu, wat in zulk een geval de gemeente B, die de hierboven bedoelde verklaring heeft ingezonden, jaarlijks aan het fonds moet restitueeren.

Art. 71.

Het 1ste lid van dit artikel schrijft voor, dat de besturen van gemeenten, waar op 1 October 1913 pensioensbepalingen gelden, die hogere pensioensaanpakken geven dan de wet, die bepalingen vóór 1 April 1914, zooveel mogelijk met eerbiediging van verkregen aanspakken, moeten herzien.

Deze bepaling is niet duidelijk. De bepalingen der verordeningen, die hogere pensioensaanpakken geven, moeten herzien worden en tevens moeten, zooveel mogelijk, verkregen rechten gehandhaafd worden. Verkregen rechten zijn juist hogere pensioenen.

Is het niet voldoende, dat die verordeningen in dezen geest herzien worden, dat zij inhouden, dat zij alleen van toepassing zijn op ambtenaren, die op 1 October 1913 in dienst zijn en hieraan worde toegevoegd, dat pensioen krachtens de pensioenwetten aan gemeenteambtenaren verleend, in mindering komt van gemeentepensioen?

Wetsontwerp II.**Artt. 6, 7, 8.**

Algemeen werd gevraagd naar de financieele gevolgen, die de aanneming van de amendementen-TRUB op deze artikelen zal

hebben. Het had de aandacht getrokken, dat de Minister, die zich bij de behandeling van andere amendementen gemeenlijk nog al krachtig daartegen had verzet, deze niet onaannemelijk had verklaard, niettegenstaande die gevolgen toen nog niet konden worden nagegaan, en deze, naar vermoed kan worden, belangrijk zullen blijken.

Als het fonds eens tekort mocht komen of in déconfiture geraakt, hoe zal het dan gaan, werd gevraagd.

Sommige leden meenden, dat er geen reden toe bestond om van de gevolgen, die bedoelde amendementen zouden kunnen hebben, zich eene te sombere voorstelling te maken, als zij zagen hoe het pensioenfonds voor weduwen en weezen van burgerlijke ambtenaren zich heeft ontwikkeld.

Vastgesteld den 11den Juni 1913.

VAN LAMSWEERDE.
VAN DER DOES DE WILLEBOIS.
DE GIJSELAAR.
VAN DEN BERG.
DE VOS VAN STEENWIJK

EINDVERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPPOORTEURS
over het ontwerp van wet tot:

Wijziging en verhooging van de begrooting van uitgaven van *Nederlandsch-Indië* voor het dienstjaar 1913.

Aankoop van de ontginningen c. a. van de Steenkolen Maatschappij „Poeloe Laoet”. (255 Tweede Kamer.)

Nadat het Voorloopig Verslag der Commissie aan de Regeering was medegedeeld, is van haar ontvangen de navolgende

MEMORIE VAN ANTWOORD.

De ondergeteekende geeft gaarne toe, dat het bedenkelijk zou zijn, als ondernemers wier zaken niet goed gaan, door bedreiging met buitenlandsche inmenging de Regeering konden dwingen om hunne ondernemingen over te nemen. Maar voor de ontwikkeling van *Nederlandsch-Indië* zou het zijns inziens niet minder bedenkelijk zijn, indien het verdedigingsmiddel daartegen gezocht moest worden in middelen, waardoor het particulier initiatief werd afgeschrikt, of, zooals blijkt het Voorloopig Verslag sommige leden zouden wenschen, onvoorwaardelijk van de exploitatie van steenkolenmijnen werd uitgesloten. Wel echter dient de Regeering, naar de meening van den ondergeteekende, vrijheid te hebben om, wanneer, als gevolg van eene vergunning tot mijnbouwkundige opsporing, steenkolen worden gevonden op plaatsen waar eene op eene concessie gebaseerde particuliere ontginning, naar haar oordeel, niet in 's lands belang zou zijn, zoodanige concessie te weigeren en de ontginning alleen toe te staan op den voet van een exploitatiecontract. Daarbij zal het echter, naar zijn gevoelen, minder de vraag zijn hoe groot de omvang van het concessiegebied is, dan wel waar en hoe het gelegen is. Zooals de ondergeteekende reeds bij de behandeling van het wetsontwerp in de Tweede Kamer heeft doen blijken, vindt hierover overleg met de Indische regeering plaats.

Het gevoelen eerbiedigende van de leden die betwijfelden of de Regeering met den aankoop van de ontginningen op

Poeloe Laoet eene voordeelige zaak doet, meent de ondergeteekende, om de redenen die daarvoor in de Memorie van Toelichting en in de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag der Tweede Kamer zijn opgegeven, toch eene gunstiger meening dienaangaande te mogen blijven voorstaan.

Ook dient wel in het oog gehouden, dat waar eene Gouvernements-kolenontginning in de oostelijke helft van den Archipel op den duur niet kan worden gemist, het toch zeker eene voordeelijker zaak is om eene bestaande onderneming te koopen, die, al zijn de financieele uitkomsten nog niet wat zij worden moeten, toch de moeilijkste jaren achter den rug heeft en wier uitkomsten op een bevredigenden vooruitgang wijzen, dan eene nieuwe ontginning aan te vangen, die nog aan al de teleurstellingen blootstaat welke aan het mijnbouwbedrijf eigen zijn.

De Minister van Koloniën,
DE WAAL MALEFLIJT.

De Commissie van Rapporteurs heeft gemeend met de mededeeling van dit Antwoord aan de Vergadering haar Eindverslag te kunnen sluiten.

Vastgesteld 12 Juni 1913.

TJARDA VAN STARKENBORGH.
VAN DER KUN.
KRAUS.
FRANSSSEN.
FERF.

EINDVERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPPOORTEURS
over het ontwerp van wet tot wijziging en verhooging van de begrooting van uitgaven van *Nederlandsch-Indië* voor het dienstjaar 1913. (263 Tweede Kamer.)

Nadat het Voorloopig Verslag der Commissie aan de Regeering was medegedeeld, is van haar ontvangen de navolgende

MEMORIE VAN ANTWOORD.

Onderafdeeling 33 (Iste hoofdstuk). De ondergeteekende kan niet toegeven, dat het onbillijk moet worden geacht, de kosten van de verspreiding van schoolplaten betreffende de koloniën onder de onderwijsinstellingen hier te lande ten laste van Indië te brengen. Hij ziet niet voorbij, dat de maatregel ook in het voordeel van Nederland strekt. Maar zijns inziens treedt het algemeen belang van Indië bij de verbreiding van meer en beter kennis van land en volk en de bevordering, in verband daarmee, van den trek derwaarts van geschoolde Nederlandsche werkkrachten zoozeer naar voren, dat het alleszins gemotiveerd mag heeten de kosten van den maatregel ten laste van de Indische begrooting te brengen. Van dien kant beschouwd, kan bezwaarlijk eene vergelijking worden getrokken met platen van Nederland, die in Indië gebruikt worden. En wat het voorbeeld van platen betreffende heideontginning aangaat, meent de ondergeteekende te kunnen